

งานวิจัยเรื่อง

การวิเคราะห์สถานการณ์และศึกษานโยบาย มาตรการ ในการจัดระบบ
สวัสดิการสังคมที่จำเป็นสำหรับครอบครัวผู้สูงอายุ

ที่ประสบภาวะยากลำบาก:

ครอบครัวผู้สูงอายุเลี้ยงดูเด็กตามลำพังและครอบครัวผู้สูงอายุอาศัยตามลำพัง

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

หน่วยงาน : สำนักส่งเสริมสถาบันครอบครัว

สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

.....

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัจจัยเสี่ยง สภาพปัญหา ความต้องการ ความช่วยเหลือของครอบครัวผู้สูงอายุที่ประสบภาวะยากลำบาก 2) เพื่อศึกษานโยบายมาตรการในการจัด ระบบสวัสดิการสังคมที่จำเป็นสำหรับครอบครัวผู้สูงอายุที่ประสบภาวะยากลำบาก พร้อมทั้งเสนอแนวทางในการจัดระบบสวัสดิการสังคมที่จำเป็นสำหรับครอบครัวผู้สูงอายุที่ประสบภาวะยากลำบาก

ผลการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากครอบครัวผู้สูงอายุที่เข้าร่วมในการศึกษานี้จำนวน 4,561 ครอบครัว พบว่า สัดส่วนของครอบครัวผู้สูงอายุเลี้ยงดูเด็กตามลำพังโดยเฉลี่ยแล้ว พบในชนบทมากกว่าในเมือง สำหรับสัดส่วนของครอบครัวผู้สูงอายุอยู่คนเดียว ครอบครัวผู้สูงอายุอาศัยร่วมกันตามลำพัง และครอบครัวผู้สูงอายุอาศัยกับสมาชิกพิการ/ทุพพลภาพ/ไม่สามารถดูแลตนเองได้ โดยเฉลี่ยพบในเมืองมากกว่าในชนบท สำหรับประเด็นปัญหาที่ทำให้เกิดความยากลำบากแก่ครอบครัวผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัญหาด้านเศรษฐกิจ/การเงิน (ร้อยละ 69.5) ปัญหาทางด้านสุขภาพร่างกาย (ร้อยละ 68.9) สัมพันธภาพในครอบครัว (ร้อยละ 52.0) และสัมพันธภาพกับชุมชน/สังคม (ร้อยละ 49.0) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐควรส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในครอบครัว ญาติ เพื่อให้เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสมถูกต้องตามหลักวิชาการ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีมาตรการที่เกื้อหนุนและสร้างแรงจูงใจให้สมาชิกในครอบครัวรับผิดชอบดูแลบิดามารดา ญาติ ที่เป็นผู้สูงอายุในครอบครัว เช่น มาตรการลดภาษีให้มากขึ้น โดยเพิ่มวงเงินรายได้ที่สามารถนำมาหักลดหย่อนภาษีให้มากกว่าเดิม หรือมีมาตรการเพิ่มสวัสดิการอื่นๆ สำหรับครอบครัวที่มีผู้สูงอายุ เช่น ให้สิทธิวันลา (โดยได้รับค่าตอบแทน) เพื่อพาผู้สูงอายุไปพบแพทย์ หรือดูแลผู้สูงอายุที่พักรักษาตัวในโรงพยาบาลโดยกำหนดวันลาสูงสุดต่อปีไว้ไม่เกิน 15 วัน
2. รัฐควรส่งเสริมนโยบายพัฒนาศักยภาพของครอบครัวผู้สูงอายุในด้านอาชีพ จัดหาตลาดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของครอบครัวผู้สูงอายุในราคาที่เหมาะสม และสนับสนุนเงินลงทุนในการประกอบอาชีพเบื้องต้น ในขณะเดียวกันควรส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านอาชีพ เช่น การทำอาหารและขนมไทย
3. รัฐควรส่งเสริมนโยบายพัฒนาศักยภาพของครอบครัวผู้สูงอายุที่ต้องเลี้ยงดูในด้านการเลี้ยงดูบุตรหลาน หรือเด็กในชุมชน โดยจัดอบรมให้ความรู้แก่ครอบครัวผู้สูงอายุในด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการสมวัย ให้ทุนการศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในครอบครัวผู้สูงอายุที่ยากลำบากและเลี้ยงดูเด็กอยู่กันตามลำพัง พร้อมทั้งสนับสนุน ค่าอาหาร เสื้อผ้า และอุปกรณ์การเรียน
4. รัฐควรส่งเสริมนโยบายให้สมาชิกในชุมชน (เพื่อนบ้าน) เป็นผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยผู้ดูแลในชุมชนต้องได้รับการรับรองจากรัฐบาล (เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น) จึงจะได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาล ผู้ดูแลต้องได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้สูงอายุอย่างถูกวิธีจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ซึ่งต้องคอยเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำปรึกษา นโยบายนี้ทำให้ผู้สูงอายุสามารถเลือกที่จะพักรักษาตัวเบื้องต้นอยู่ที่บ้านได้

งานวิจัยเรื่อง
การศึกษาและพัฒนา นโยบาย เครื่องมือ และต้นแบบที่อยู่อาศัย
สำหรับผู้สูงอายุ และผู้ทุพพลภาพ

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555
หน่วยงาน : สำนักงานการเคหะแห่งชาติ
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

.....

วัตถุประสงค์

เพื่อคาดประมาณจำนวนและประเภทของผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ ในประเทศไทยจนถึงปี 2569 รวมถึงเสนอแนะนโยบาย กลไก เครื่องมือที่เกี่ยวข้องและสนับสนุนการจัดทำ Accessible Housing ทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชนสำหรับประเทศไทย และศึกษามาตรฐานการออกแบบ และพัฒนาต้นแบบ Accessible Housing ครบคลุมรูปแบบที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ และผู้ทุพพลภาพ

ผลการวิจัย

พบว่า ในการศึกษาด้านนโยบายที่อยู่อาศัยของผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ โดยคัดเลือกเฉพาะ ข้อมูลของผู้ที่ต้องการย้ายที่อยู่อาศัย พบว่า ในส่วนของนโยบายด้านสวัสดิการให้ฟรี กลุ่มที่ต้องการย้ายที่อยู่อาศัย ให้ความสนใจและคิดว่านโยบายสร้างชุมชนใหม่ โดยมีสถานพยาบาล สิ่งอำนวยความสะดวก ให้บริการภายในชุมชนครบวงจรมากที่สุด รองลงมาคือนโยบาย ให้รัฐสร้างที่อยู่อาศัยทั้งแบบเช่า/ซื้อที่มีความเหมาะสมต่อการดำรงชีวิต และในส่วนของนโยบายด้านการส่งเสริมช่วยเหลือบางส่วน พบว่ากลุ่มที่ต้องการย้ายที่อยู่อาศัย ให้ความสนใจและคิดว่านโยบาย ลดหย่อนภาษีให้กับครอบครัวที่มีคนพิการ/ผู้สูงอายุอาศัยรวมมากที่สุด รองลงมา คือ นโยบายให้รัฐส่งเสริมการลดหย่อนค่าเช่าที่อยู่อาศัย

ข้อเสนอแนะ

1. **ด้านการเงิน** ควรมีมาตรการในการลดหย่อนภาษีให้แก่คนในครอบครัวที่ซื้อ หรือปรับปรุงที่อยู่อาศัยให้แก่ผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพ รวมถึงนโยบายให้เงินปรับปรุงชุมชนให้มีความเหมาะสม และนโยบายให้เงินปรับปรุงบ้าน
2. **ด้านการจัดสร้าง** ได้แก่ นโยบายส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสร้างที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุและคนพิการ โดยให้รัฐมีบทบาทในการกำกับ ดูแลคุณภาพและราคาของที่อยู่อาศัย และนโยบายจัดสร้างที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมให้ผู้สูงอายุและผู้ทุพพลภาพเช่า/ซื้อ เนื่องจากเป็นภารกิจหลักของรัฐที่ควรได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

งานวิจัยเรื่อง การสำรวจระบบสวัสดิการในประเทศไทย

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

หน่วยงาน : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

.....

วัตถุประสงค์

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานโยบายระบบสวัสดิการสังคมทั้งหมดที่มีอยู่ในประเทศไทยตามกลุ่มเป้าหมาย 2) เพื่อศึกษานโยบาย มาตรการ กลไกด้านสวัสดิการสังคมของรัฐที่จัดให้แก่ประชาชนของกระทรวงต่างๆ 3) เพื่อนำผลการวิจัยมาจัดทำหมวดหมู่เพื่อเป็นคู่มือประชาชนในการเข้าถึงนโยบาย และมาตรการกลไกด้านสวัสดิการสังคมของรัฐ 4) เพื่อจัดทำเป็นหลักสูตรในการอบรมเจ้าหน้าที่และบุคลากรของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ผลการวิจัย

พบว่า จากการพัฒนาอันยาวนานของระบบสวัสดิการสังคมในประเทศไทย ทำให้แนวคิดและหลักการของสวัสดิการได้รับการพัฒนาจากรากฐานเดิมของสวัสดิการสังคมในประเทศไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มุ่งหวังเพื่อตอบสนองปัญหาความต้องการของประชาชนและกลุ่มเป้าหมาย ผู้ด้อยโอกาสในสังคมไทย ให้สามารถเข้าถึงสิทธิสวัสดิการและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นภายใต้ระบบสวัสดิการถ้วนหน้า โดยมีองค์ประกอบของ 4 เสาหลัก ได้แก่ การช่วยเหลือทางสังคม ประกันสังคม บริการทางสังคมและการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของหุ้นส่วนทางสังคมในการจัดสวัสดิการสังคม สำหรับประชาชนและกลุ่มเป้าหมาย ผู้ด้อยโอกาส

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ระยะสั้น สวัสดิการสังคมเป็นเครื่องมือที่จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำต่ำสูงทางสังคม ลดความขัดแย้งของการเผชิญหน้าระหว่างนายทุนเจ้าของปัจจัยการผลิต และกลุ่มชนที่เป็นผู้ใช้แรงงาน สวัสดิการสังคมที่ดีจะทำให้ประชาชนทุกคนได้รับสิ่งจำเป็นพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของปัจจัยสี่

รัฐควรให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน เพื่อสร้างความตระหนัก ความรับผิดชอบ ความเอื้ออาทรในสังคม และร่วมกันมีฉันทามติ (consensus) ผลักดันให้สวัสดิการสังคมเป็นกลไกหนึ่งในการปฏิรูปประเทศไทย

ระยะยาว รัฐควรพิจารณาให้มีการจัดตั้งกระทรวงสวัสดิการสังคม เพื่อรวบรวมงานสวัสดิการสังคมทั้งหมดที่มีอยู่อย่างกระจัดกระจายในแต่ละกระทรวง ได้เข้ามาอยู่ร่วมกันปรับปรุงงานด้านนี้ให้เหมาะสมและเป็นระบบมากขึ้น รัฐควรจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่ง ด้วยการระดมนักวิชาการและผู้มีความรู้ความสามารถด้านสวัสดิการสังคมเข้ามาร่วมวางแผนงานและโครงการเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่หลากหลายและรอบด้าน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายและนำไปต่อยอดในอนาคตได้

งานวิจัยเรื่อง

การพัฒนาระบบติดตามและประเมินผล

เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

หน่วยงาน : สำนักตรวจและประเมินผล

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

.....

วัตถุประสงค์

เพื่อทราบถึงปัญหา อุปสรรค ในการดำเนินงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการปฏิบัติราชการให้เกิดประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ผลการวิจัย

พบว่า ระบบการติดตามประเมินผลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ยังไม่เป็นไปตามขั้นตอนในการควบคุมเชิงกลยุทธ์ เนื่องจาก 1) ยังไม่มีระบบติดตามผลการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ ซึ่งในปัจจุบันยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ. 2555 – 2559 ยังไม่ได้มีการกำหนดเป้าหมาย/ตัวชี้วัดของแต่ละกลยุทธ์ 2) การประเมินผลการปฏิบัติงานของงาน (ในที่นี้หมายถึง “ผลผลิต”) /โครงการและการประเมินผลสำเร็จขององค์การ เป็นการประเมินผลการกำหนดกลยุทธ์ระดับแผนงาน ระดับงาน/โครงการและระดับกิจกรรม ในปัจจุบัน หน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ยังขาดการบูรณาการ ทำให้ผลการติดตามประเมินมีลักษณะของการแยกส่วน ใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ได้น้อย 3) การทบทวนภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์การในการวางแผนแม่บทหรือแผนระยะยาว เป็นการทบทวนการจัดวางทิศทางขององค์การทั้งภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์การ ผลสืบเนื่องจากการขาดการบูรณาการในการติดตามประเมินผล ทำให้ขาดข้อมูล/สารสนเทศในการทบทวนภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์การที่จะใช้ในการวางแผนระยะยาว ตลอดจนการจัดวางทิศทางขององค์การ

ข้อเสนอแนะ

1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรมีการวางระบบการติดตามผลการปฏิบัติงานตามกลยุทธ์ ทั้งนี้ จะต้องเริ่มจากการกำหนดเป้าหมาย/ตัวชี้วัดของกลยุทธ์ ซึ่งในกรณีที่

สามารถปรับเป้าหมายของกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายการให้บริการกระทรวง หรือเป้าหมายการให้บริการหน่วยงาน ซึ่งเป็นตัวชี้วัดระดับ “ผลลัพธ์” เช่นเดียวกัน ก็จะสามารถใช้ทดแทนกันได้

2) ควรบูรณาการระบบการรายงานผ่านระบบเครือข่ายสารสนเทศระบบบริหารราชการ (Back Office) เครือข่ายสารสนเทศประเมินผลโครงการ เป็นระบบ IT Online แบบ Real Time ซึ่งให้อยู่ในหลายหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เข้าด้วยกันหรือเชื่อมโยงกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์และใช้ประโยชน์ในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์

3) การประเมินผลการปฏิบัติงานของงาน (ในที่นี้หมายถึง “ผลผลิต”)/โครงการ และการประเมินผลสำเร็จขององค์กร เป็นการประเมินผลการกำหนดกลยุทธ์ระดับแผนงาน ระดับงาน/โครงการ และระดับกิจกรรม เป็นภารกิจที่หน่วยงานด้านการติดตามและประเมินผลของทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ดำเนินการในทุกปีอยู่แล้ว จึงควรที่จะใช้ประโยชน์ในการกำหนดกลยุทธ์ โดยบูรณาการการติดตามประเมินผลของทุกหน่วยงานในลักษณะของการกำหนด “ผลผลิต”/โครงการที่จะดำเนินการประเมินผลร่วมกันในแต่ละปี ซึ่งจะสามารถกำหนด “ผลผลิต”/โครงการที่มีผลต่อกลยุทธ์ในการประเมินผลและนำเสนอสารสนเทศมาใช้ในการขับเคลื่อนกลยุทธ์ตามแผนยุทธศาสตร์ของยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อไป

4) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ต้องดำเนินงานจัดทำแผนยุทธศาสตร์ (Corporate Strategy) ให้มีความชัดเจนก่อน แล้วกรม/หน่วยงานภายใต้กระทรวงฯ จึงนำไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดกลยุทธ์ โครงการ/ผลผลิต กิจกรรม และทรัพยากร เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงของแผนในระดับต่างๆ อีกทั้งสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า ไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานโครงการ และการติดตามประเมินผลก็จะทำให้ได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงโครงการของกระทรวงฯ และกรม/หน่วยงานในสังกัด ระบบการให้บริการ การจัดสรรอัตรากำลัง การพัฒนาทักษะ และการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์การให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้กำหนดไว้ในวิสัยทัศน์

5) เร่งพัฒนาความรู้ ทักษะและสมรรถนะให้บุคลากรมีขีดความสามารถในการติดตามประเมินผลทั้งระดับยุทธศาสตร์ กลยุทธ์ โครงการ กิจกรรม โดยเน้นการให้ความรู้ด้านการวิจัยประเมินผลและการส่งเสริมสนับสนุนให้ทำการวิจัยประเมินในพื้นที่ ทั้งบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักติดตามประเมินผลและหน่วยงาน/บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการติดตามประเมินผล เช่น พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัด หัวหน้าศูนย์พัฒนาสังคม เพื่อให้ผลที่ได้จากการติดตามประเมินผลสะท้อนข้อเท็จจริงที่สามารถนำไปใช้เป็นสารสนเทศสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจและปฏิบัติสามารถนำไปใช้ปรับปรุงการปฏิบัติราชการตามยุทธศาสตร์ สนองตอบความต้องการของผู้รับบริการ ผู้ได้รับประโยชน์และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อไป

6) สร้างความตระหนักให้บุคลากรของกระทรวงฯ เห็นความสำคัญของการติดตามประเมินผล โดยกำหนดเป็นนโยบายและเชื่อมโยงการติดตามประเมินผลกับการประเมินผลการปฏิบัติราชการประจำปี เพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรให้ความร่วมมือในกระบวนการติดตามประเมินผลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือ

งานวิจัยเรื่อง

การประเมินผลเพื่อพัฒนากลไกหน่วยงานส่วนภูมิภาคในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

หน่วยงาน : สำนักตรวจและประเมินผล

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

.....

วัตถุประสงค์

เพื่อพัฒนากลไกหน่วยงานส่วนภูมิภาคในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบบริหารจัดการที่มีคุณภาพและสู่ระดับสากล

ผลการวิจัย

พบว่า โดยภาพรวมแล้ว หน่วยงานต่างๆ ในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ ประสบปัญหาศักยภาพด้านปัจจัยนำเข้า โดยปัจจัยนำเข้าที่เป็นปัญหาสำคัญ ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ในการปฏิบัติงาน ด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ ถึงแม้ว่าในส่วน of ศักยภาพด้านกระบวนการและด้านผลผลิตในภาพรวมจะมีศักยภาพในระดับดีมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดพบว่า ในส่วนของศักยภาพด้านผลผลิต ยังมีข้อมูลพื้นฐานด้านพัฒนาสังคมในระดับพื้นที่ไม่เพียงพอ ในด้านการศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาสังคม และในส่วน of สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ประสบกับปัญหาศักยภาพด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ด้านอาคารสถานที่ในการปฏิบัติงานด้านบุคลากร และด้านงบประมาณ ตามลำดับ สำหรับศักยภาพด้านกระบวนการและด้านผลผลิต แม้ว่า ในภาพรวมจะอยู่ในระดับดีมาก แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า ศักยภาพด้านกระบวนการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดยังประสบปัญหาด้านการกำหนดผลผลิต in แผนกลยุทธ์และด้านการพัฒนาเจ้าหน้าที่ในด้านภาษาอังกฤษและภาษาของประเทศในกลุ่ม ASEAN และในด้านผลผลิตยังขาดแคลนด้านการศึกษาวิจัยด้านการพัฒนาสังคม

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การปรับโครงสร้างของหน่วยงานให้สอดคล้องกับภารกิจและพื้นที่รับผิดชอบ โดยสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ควรมีกลไกการทำงานในระดับอำเภอที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้มีการปฏิบัติงานได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง และสามารถเชื่อมโยงการปฏิบัติงานกับระดับจังหวัดได้
2. การปรับกระบวนการการทำงานให้มีการเชื่อมประสานและบูรณาการระหว่างหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ โดยทำแผนบูรณาการด้านการปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ปฏิบัติให้มีลักษณะสอดคล้องและเชื่อมโยงกัน
3. การบูรณาการการทำงานระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กับหน่วยงานภาคราชการ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเครือข่ายภาคีภาค ประชาชน และองค์กรพัฒนาภาคเอกชน โดยมีเป้าหมายที่ไม่ซ้ำซ้อน และกระบวนการทำงานต้องสอดคล้องเชื่อมโยงกัน
4. การบูรณาการการทำงานร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เพื่ออำนวยความสะดวกและลดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงาน รวมถึงสร้างโอกาสในการประสานงบประมาณและภารกิจ
5. การบริหารจัดการด้านบุคลากรให้มีความเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน เนื่องจากสำนักงานฯ บางแห่งมีบุคลากรเต็มตามอัตรา และบางแห่งก็ยังมีบุคลากรไม่เต็มตามอัตรา รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และปรับปรุงระบบสวัสดิการของบุคลากร โดยการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรควรกระทำใน 2 ด้าน คือ ด้านองค์ความรู้ของการพัฒนาสังคม และด้านการปฏิบัติงาน/จัดการกระบวนการการทำงานที่สามารถรองรับกับความไม่เพียงพอของปัจจัยนำเข้าต่าง ๆ
6. การสร้างศูนย์ข้อมูลกลางทางด้านการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยจัดทำฐานข้อมูลทางการพัฒนาสังคมทั้งในระดับจังหวัด และระดับประเทศ โดยทำเป็นระบบที่สามารถเรียกดูข้อมูลได้อย่างไม่ยาก เพื่อประโยชน์ในการค้นหาแผน/ยุทธศาสตร์/เป้าหมายต่าง ๆ ในการดำเนินงาน
7. การส่งเสริมการวิจัยด้านการพัฒนาสังคมโดยหน่วยงานต่างๆ ในสังกัดของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทำการวิจัยด้านการพัฒนาสังคม ควรมุ่งไปที่การวิจัยด้านกระบวนการทำงานที่จะผลักดันยุทธศาสตร์ของกระทรวงให้บรรลุผล โดยทำในระดับส่วนกลาง ระดับกรมและในส่วนของหน่วยปฏิบัติในพื้นที่

งานวิจัยเรื่อง
การศึกษาเพื่อพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและ
ความเป็นธรรมในสังคม

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555
หน่วยงาน : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

.....

วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์สังคมในประเด็นของสถานการณ์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ทั้งเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ของประเทศไทยที่สอดคล้องกับภารกิจหลักของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และวิเคราะห์สถานการณ์ของสังคมไทยในการพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมทั้งในระดับมหภาคและระดับจุลภาคที่นำไปสู่การปฏิบัติการในการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมไทย
- 2) เพื่อสร้างและพัฒนาองค์ความรู้และเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมที่อยู่เย็นเป็นสุข

ผลการวิจัย

พบว่า

- 1) การสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและการสร้างความมั่นคงในชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยพื้นฐาน เป็นประเด็นสำคัญที่นำไปสู่การลดปัญหาความยากจนและลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทย ในส่วนความคาดหวังในอนาคตของชุมชน พบความต้องการของชุมชนแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ชุมชนเมืองต้องการ ที่อยู่อาศัย การเข้าถึงโอกาสในการประกอบอาชีพที่มั่นคงและสวัสดิการ ในขณะที่ชุมชนชนบทที่มีเวลาส่วนเกินที่เหลือความต้องการจึงมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปแต่สิ่งที่มีร่วมกัน คือ สวัสดิการ โอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน สิ่งที่แตกต่างกัน คือการเข้าถึงทรัพยากรในการดำรงชีพ และการเข้าถึงทรัพยากรในการทำมาหากิน

2) องค์ความรู้ว่าด้วยการพัฒนาและเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมในประเทศ คือ องค์ความรู้เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจพอเพียง แผนชุมชน การแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยผู้มีรายได้น้อย การจัดการทรัพยากรที่ดิน การจัดสวัสดิการชุมชน และการพัฒนากองทุนภายในชุมชน ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่สำคัญที่จะเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนนโยบายสังคมและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ที่เข้าไปแก้ไขปัญหาความยากจนและแก้ไขปัญหาการเข้าถึงทรัพยากร

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1) กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ควรปรับบทบาทจาก การสงเคราะห์เป็นลักษณะเชิงรุกกระบวนการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน ควรมีการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับภูมิภาคและระดับส่วนกลางและระดับท้องถิ่น

2) ในการดำเนินงานยังมีข้อจำกัดด้านบุคลากรที่ไม่เพียงพอทั้งเชิงปริมาณ ด้านทักษะการปฏิบัติงานค่อนข้างมากจำเป็นต้องพัฒนาทักษะและเพิ่มบุคลากรในการปฏิบัติหรือเป็นลักษณะอาสาสมัคร (Volunteer) โดยเฉพาะองค์กรอิสระ

3) ควรกำหนดวาระปฏิบัติ (Agenda) ในระดับชาติในเรื่องประเด็นสำคัญเกี่ยวกับความเสมอภาคและความเป็นธรรมที่เป็นปัญหาวิกฤตในเรื่องดังกล่าวเพื่อผลักดัน โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและฝ่ายการเมืองรับผิดชอบเป็นวาระแห่งชาติ

4) ข้อเสนอส่วนหนึ่งเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ คู่มือ ต้องนำไปผนวกในส่วนหนึ่งภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์โดยการทบทวน แผนยุทธศาสตร์ การอบรม และพัฒนาบุคลากร

ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ

1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ที่มีความสอดคล้องกับภารกิจหน้าที่และนำองค์ความรู้หรือเครื่องมือในการนำไปปฏิบัติงานปรับประยุกต์ใช้

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่นำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ อาจต้องปรับกลไกและรูปแบบการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบท

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เมื่อนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้ ควรมีการประสานงานเพื่อสร้างความเข้าใจใน การทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงาน ส่วนกลางและหน่วยงานระดับจังหวัดที่จะนำไปสู่การปฏิบัติงานในระดับพื้นที่

ข้อเสนอแนะในการวิจัยในการวิจัยต่อเนื่อง

1) ควรมีการวิจัยเรื่องการศึกษาความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม ในประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภารกิจหรือหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่จะเป็นองค์ความรู้หรือเครื่องมือสำคัญที่จะเป็นกลไกในการนำไปปฏิบัติงานในเชิงพื้นที่ต่อไป

2) ควรมีการวิจัยในลักษณะเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เพื่อเป็นการนำนโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมไปใช้ในระดับพื้นที่ อาจเป็นในลักษณะของโครงการนำร่อง (Pilot Project) หรือเป็นลักษณะของโครงการสำคัญ (Flagship Project) เพื่อให้เกิดผลในเชิงรูปธรรมที่จะนำไปสู่ประสิทธิภาพของการดำเนินงานต่อไป

3) ควรมีการวิจัยการศึกษาเพื่อพัฒนานโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคม ดังนั้นจึงควรมีการกำกับ ติดตามการนำนโยบายและกลไกการส่งเสริมความเสมอภาคและความเป็นธรรมในสังคมที่อาจเกิดข้อจำกัดในการปฏิบัติงาน รวมทั้งศึกษาหาผลกระทบที่จะเกิดขึ้น

งานวิจัยเรื่อง

การศึกษาผลกระทบของการมีส่วนร่วมของจิตอาสาและอาสาสมัคร ต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปีที่ทำวิจัย : ปีงบประมาณ พ.ศ. 2556

หน่วยงาน : สำนักมาตรฐานการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

.....

วัตถุประสงค์

1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของการดำเนินงานของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) รวมถึงเครือข่ายด้านการพัฒนาสังคมที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ส่งเสริมการดำเนินงาน เช่น สภาเด็กและเยาวชน ศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชน เครือข่ายผู้สูงอายุ เครือข่ายคนพิการ เครือข่ายสตรี ซึ่งมีผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบจากการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาสังคมในระดับต่างๆ (ปัจเจกบุคคล หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ) ตามบทบาทหน้าที่ของ อพม. (ชี้เป้า เฝ้าระวัง เชื่อมกลุ่มเดิม เสริมสร้างกลุ่มใหม่ และร่วมใจทำแผนชุมชน) ภายใต้ภารกิจของ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เฉพาะที่เป็นเจ้าภาพหลักตามกฎหมายสำคัญ คือ กฎหมายด้านการจัดสวัสดิการสังคม กฎหมายด้านเด็กและเยาวชน กฎหมายด้านการค้ามนุษย์ กฎหมายด้านการป้องกันการกระทำความรุนแรงในครอบครัว และกฎหมายด้านผู้สูงอายุ และกฎหมายด้านคนพิการ

2) เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อการส่งเสริมบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และการดำเนินงานด้านจิตอาสาที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ส่งเสริมการดำเนินงานให้มีความชัดเจน ได้รับการยอมรับและสามารถยกระดับเป็นกลไกด้านการพัฒนาสังคมโดยเป็นกลไกในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาภายใต้บทบาทภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ

ผลการวิจัย

พบว่า สถานการณ์ปัจจุบันของการดำเนินงาน อพม. ส่วนใหญ่ อพม. จะเป็นอาสาสมัครประเภทอื่นอยู่ด้วยปัญหา อุปสรรค ขาดแผนการปฏิบัติงานที่ชัดเจน รูปแบบการทำงานที่ไม่เป็นรูปธรรม ความไม่ต่อเนื่องของกิจกรรมทำให้ขาดการพัฒนาการในการปฏิบัติงาน โครงสร้างการสนับสนุนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่มีในระดับล่าง มีเพียงระดับจังหวัดเท่านั้น มีความห่างไกลกับหน่วยงานต้นสังกัด (พมจ.)

ทั้งด้านการพบปะ และการเรียนรู้ เข้าใจต่อกัน แต่อย่างไรก็ตาม อพม. จะมีความสำคัญในการขับเคลื่อนงานของ พมจ. หรือหน่วยงานของกระทรวงการพัฒนาสังคมฯ เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะลักษณะงานตามกลุ่มเป้าหมาย ไม่ว่าจะสภาวะปกติหรือสภาวะไม่ปกติ เช่น การสำรวจกลุ่มเป้าหมายได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งถ้าจะใช้กลไกของ อบท. ก็อาจขาดความรวดเร็วในบางสถานการณ์ และอาจเกิดความผิดพลาดของข้อมูลได้ภายใต้ข้อจำกัดของ อบท. เช่นกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับกระทรวง

1. กระทรวงฯ ควรมียุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานของ อพม. ระดับประเทศ และส่งเสริมให้ระดับจังหวัดจัดทำแผนปฏิบัติการระดับจังหวัด เพื่อให้ทิศทางการดำเนินงานตามภารกิจของ อพม. ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. ควรมีการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาศักยภาพ อพม. อย่างเป็นระบบ แนวทางหนึ่ง คือ การจัดตั้งสถาบันการจัดการและการอบรมอาสาสมัครเพื่อสังคม ตามความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ.2555 และจัดให้มีหลักสูตรที่เกี่ยวกับ อพม. ขึ้นในสถาบันฯ รวมถึงการจัดทำเอกสารคู่มือการปฏิบัติงานของ อพม. เพื่อเป็นเอกสารอ้างอิง และศึกษาเพื่อการปฏิบัติงานของ อพม.

3. ควรสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง การมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง สม่่าเสมอเท่ากับเป็นการฝึกการเรียนรู้ เสริมสร้างประสบการณ์ ให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้นและยังสร้างภาพลักษณ์ของ อพม. ให้เกิดขึ้นในชุมชนอีกด้วย

4. กระทรวงฯ ควรกำหนดนโยบายให้หน่วยงานภายในของกระทรวงฯ ที่มีโครงการ กิจกรรมในระดับพื้นที่ จะต้องประสานให้ อพม. เข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้มากที่สุด โดยเป็นแกนกลางในการดำเนินงานตามภารกิจกระทรวงฯ ในระดับพื้นที่

5. กระทรวงฯ ควรดำเนินการเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของ อพม. อาทิเช่น

1) การประชาสัมพันธ์บทบาทของ อพม. ให้สังคมรับรู้ โดยสื่อสารมวลชนในรูปแบบที่เหมาะสม

2) กระทรวงฯ ควรกำหนดเป็นนโยบายในการทำข้อตกลง ในการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่าง อบท. กับ อพม. และหน่วยงานของกระทรวงฯ

6. การเชิดชูเกียรติและสร้างขวัญกำลังใจแก่ อพม. กระทรวงฯ ควรกำหนดหลักเกณฑ์ในประเด็น บัตรประจำตัว อพม. การกำหนดวัน อพม. แห่งชาติ และกำหนดหลักเกณฑ์ในการเชิดชูเกียรติอย่างอื่น ๆ เช่น ประกาศนียบัตรในการ อบรม รางวัลการปฏิบัติงาน

7. ควรกำหนดแนวทางในการส่งเสริมการมีจิตอาสา จิตสาธารณะ และงานอาสาสมัคร การสร้างคนที่มีจิตอาสา หรือจิตสาธารณะเพิ่มขึ้น ที่ไม่ยึดโยงกับการเป็นอาสาสมัครเฉพาะประเภท ก็จะเป็นการ

ส่งเสริมให้คนในพื้นที่มีจิตอาสา จิตสาธารณะพร้อมที่จะร่วมทำสาธารณประโยชน์ให้กับชุมชนตามโอกาสที่กระทำได้

8. ปรับปรุงระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเบิกค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานของ อพม. ให้มีความสอดคล้องกับวิธีปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะระดับจังหวัด

1. ควรมีการจัดทำกิจกรรมร่วมกันของอาสาสมัครประเภทต่างๆ โดยเฉพาะ อพม. เพื่อให้ชุมชนได้รับรู้ภารกิจของ อพม.

2. การจัดทำแผนงานประจำปี พมจ. ควรมีการจัดทำแผนการดำเนินงานของ อพม. โดยการทำแผนร่วมกับชมรม อพม. เพื่อให้มีความชัดเจนในการดำเนินงาน และมีความต่อเนื่องในการปฏิบัติงาน ฯลฯ

3. การเสริมสร้างศักยภาพของ อพม. โดยการอบรม ทบทวนความรู้ การเป็นพี่เลี้ยงที่ดีของหน่วยงานกระทรวงฯ ทำให้ อพม. รู้สึกล่าช้าว่ามีผู้ที่จะให้คำปรึกษาและทำงานร่วมกันไปพร้อมกับเขา การสร้างบทบาทให้กับ อพม. เช่น การมีส่วนร่วมในการสำรวจข้อมูลของทุกหน่วยงานในกระทรวง พม. มีส่วนร่วมในโครงการ กิจกรรมของกระทรวง และการสรรหาคนรุ่นใหม่เข้าร่วมเป็น อพม. เพื่อให้เกิดอาสาสมัครรุ่นใหม่ อันจะเป็นประโยชน์ ต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการ

4. การสำรวจข้อมูลทุกกลุ่มเป้าหมายควรทำการสำรวจในคราวเดียว ฯลฯ

5. การบูรณาการข้อมูลชุมชนร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ ควรประสานความร่วมมือในการสำรวจข้อมูล จัดทำฐานข้อมูลร่วมกันและแลกเปลี่ยนข้อมูลกันตามความเหมาะสมและความต้องการของแต่ละหน่วยงาน

6. การเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาครอบครัวฯ อย่างมีกลยุทธ์ที่ดีจะเป็นการส่งเสริมงานด้านจิตอาสาและประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรชุมชนที่ส่วนใหญ่เป็นการบริหารจัดการของกลุ่มจิตอาสาหรืออาสาสมัคร กับ อบต. เช่น สนับสนุนให้เกิดโครงการที่เปิดกว้างในการมีส่วนร่วม เป็นต้น

7. การประสานหรือทำข้อตกลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1) ประสานงานเพื่อให้ อพม. ใช้ทรัพยากรของ อบต. ข้อเสนอแนะนี้เกิดจาก อพม. ไม่มีสถานที่ในการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น หรือสถานที่ทำการ อันจะเป็นการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงความมีอยู่ของ อพม. รวมถึงอาสาสมัครอื่นๆ ด้วย

2) การประสานงานเพื่อให้ อพม. มีส่วนร่วมในกิจกรรมของ อบต. ในความหมายนี้มิได้หมายความว่าทุกเรื่อง แต่หมายความว่าอย่างไรให้ อบต. ให้โอกาส อพม. ในการเสนอความเห็นในการบริหารงาน บริหารชุมชนในแง่ทางสังคม เช่น การจัดประชุมองค์กรชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน การมีส่วนร่วมในการเป็นตัวแทน อพม. ในการเข้าประชุม อบต. ตามความจำเป็นและเหมาะสม